

Meie Aeg

Nr. 1
1936

N. Nylander

Ma tõstan oma silmad üles...

„Ma tõstan oma filmad üles nende mägede poole, kust mu abi tuleb. Mu abi tuleb Jehoova käest.“ Laul. 121, 1.

Ujamerre on wajunud jällegi aasta. Jäävalt wajunud sinna päevade ja tundide rida. Eluruumatusse on kirjutatud Sinu elulugu. Palju uusi hauakiinkaid tekkis möödunud aastaga furnuaiale. Muist muld katab mõndagi, keda Sa armastajid. Ükski neist ei uskunud, et see kõik nii ruttu pidi sündima. Paljud olid Sinust nooremad, teised vanemad, kuid kõik nad murdufid jurma wõtati ees, ja esimene walgustiir terwitab neid alles igawiku hommikul. Suurest Jumala armuist wõid Sa weel elada ja ennaft parandada. wõid weel uskuda, loota ja armastada...

Uus aasta seisab Su ees, jalapärane kui sügisene öö. Mõned päewad oled astunud juba ta teedel, kõndinud tema radadel. Seameelega tahajid tungida selle jalapärassusse, et näha, kui palju õnne ja walu on tal Sinu jaoks. Tahad teada, mida toob ta kaaja Sinu armjatele. Aga jeda Sa ei saa. Armas Jumal on jätnud selle enda teadmusse, ja Sulle ütleb ta pühakirja kaudu: „Tõsta oma filmad üles nende mägede poole, kust Sinu abi tuleb!“

1936. aasta, nagu kõik eelmised, toob endaga kaaja wõitluse. Wõitluse hea ja kurja, pimeduse ja walguse, Kristuse ning saatana wahel. — — Sa Sina, inimene, oled asetatud selle wõitluse keskole. Sigemini, Sinu pärajt toimubki wõitlus. Celolew aasta hoomib Sinult lõplikku wastuist. Kes wõidab Sinu südames?

Noored, te tulihingelised! Uus aasta seisab teie ees. Teil on tuhandeid lootusi, tuhandeid igatsusi, kuid armsad, teadke, et need hoomid, mida kannate rinnus, pole kõik õiged Jumala ees. Nad purunewad, warisewad otjekui sügiselised lehed tugewa tuule ees ja nad jätawad teile ainult mured ja elutiijuse. Mõnigi jääb nutna õnne aherwarteile ja teine wõtab endalt elu. Seepärast otjustage nüüd uue aasta algusel kobe walguse poole! Tõstke oma filmad üles mägede poole, kust teie abi tuleb! Noored, teie abi tuleb Jehoowa käest, Tema hoiab teid kõige kurja eest, Ta hoiab teie hinge!

Kristlik isa, uus aasta seisab Sinu ees! Elutormid ähwardawad Sinu perekonda. Sinu abikaasa ja lapsed wajawad Sinu tuge. Sa pead seisma kindlalt kui kalju ning wõitma sisemised ja wälised hädaohud... Sa seisad nõutult, oled jõuetu, jõupingutusedki ei aita, seepärast tõsta oma filmad üles nende mägede poole, kust Sulle abi tuleb.

Uus aasta peatub, ema, Sinu ees! Tal on lugematu hull kohustusi Sinu jaoks. Perekond wajab Sinu hoolitust ja kaastunnet, ta wajab Sinu õrnust ja armastust. Su kodu wõib olla ilus ja maitsetalt sijustatud, kuid kui Sinu lapsed ei tunne weel neid mägesid, kust abi tuleb, siis oled oma perekonnas kaotanud kõige tähtsama. Uus aasta toob Sulle rõõmu- ja murepäewi. Wõib-olla ta toob haigusi Sinu armjatele ja filmapijaraid Sinule, siis tõsta oma filmad üles nende mägede poole, kust Sinu abi tuleb. Ei see tulu ega uinu, kes Sind hoiab! Tema kapp ja jau, need trööstiwad sind...

Wanaija ja wanaema, te olete näinud juba paljusid aastaid. Tuule tuhinal on möödunud päewad, unenäona kadunud aastate rida. Ammuks see oli, kui algajate üheskoos eluteed ja nüüd juba lapselapsed paitawad teie sügawfortfulisi põski ja silmitawad hõbehalle juukseid. Teil pole enam palju aastaid, wõib-olla et enne kui päike weereb eelolewa aasta wiimaseks õhtuks, walge riist kaunistab juba teie hauakiingast. Seepärast nüüd eluõhtul tõstke oma filmad nende mägede poole, kust abi tuleb!

Uus aasta seisab meie kõikide ees. Wõitlus walguse ja pimeduse wahel muutub üha tõsisemaks. Me kõik peame käesolewa aastaga ehitama silla olewiku ja igawiku wahele. Meile on see otjustawaks aastaks! Sinu isiklik õnn ja hüwe oleneb sellest, kuhu juhid oma pilgud. Kui ka uus aasta peaks Sind wajutama sügawasse hädasse ja walufannatusse, kui murdub mõnigi sõprus ja puruneb armastus, siis waata igawiku mägede poole, ja Su hingesse hoomab jumalik rahu, Sa juudad ränka risti kanda hõiskawa südamega. Mida pimedam öö ja kardetawam tee, jeda suurem walgus! Rahutus ja täärimas elurutus tõsta oma filmad üles, ja Sa leiad, et Issand on ligi. Rahtlem hing, ole julge, Sa wõidad! Su abi tuleb Jehoowa käest. „Ei ta lasse Su jalga wääratada; ei see tulu, kes Sind hoiab. Jehoowa hoiab Sind kõige kurja eest, tema hoiab Su hinge. Jehoowa hoiab Su wäljaminemist ja Su isiksetulemist nüüd ja igawesti.“

Luba, et walgus igawiku mäetipudelt wõiks langeda Sinu südamesse, kus kaks wõimu peawad meeleteitlikku wõitlust ülemwõimu pärast. Otjusta walguse poolt, selle walguse poolt, mille ees haihtub pimedus otjekui päikese ees udu. Siis kaowad warjud Su elust ja Sina, inimene saad wabaks ning wõid teadmise ja ufaldusega öelda: „Ma tõstan oma filmad üles mägede poole, kust mu abi tuleb. Mu abi tuleb Jehoowa käest, kes on teinud taewa ja maa!“

M. S.

Elujulge

väljavaade

Inimene oma elu korraldamisel ei ole juhitud ainultki minewiku: kogemustest ja oleviku võimalustest, waid ka tulewiku väljavaadetest.

Inimene, kes kaotab lootuse paremasse tulewiku, kaotab elurõõmu, algatuswõime ja teowõime. Seepärast on väga tähtis omada elujulgust ja usku paremasse tulewiku. Kuid kust seda wõtta? Was- tus sellele küsimusele oleks: elust enesest.

On inimesi, kes oma elujulguse on kaotanud ning tahtejõuetult, nõutult, lootusetult ja hirmu- nult ootawad, mis tulewik toob. Wõib juba ette ütelda, et säärasele inimestele tulewik ei too head. Neid inimesi on palju. Seepärast on väga tarwis elujulgust. Soowime oma lugejaskonnale seda kõige tarwilikumat õnnelikust ja wiljakast elust — elujulgust.

Elujulguse häwitajaks ei ole mitte elu oma raskustega. Elu ise ei ole mitte niisugune, et ei saa olla julgust elamiseks. Waadeldes inimesi leiame palju neid, kes ka kõige raskemates olukordades, kõige juuremate korduwate õnnetuste puhul siiski ei kaota elujulgust. Nende mõttejuund on umbes järgmine: Mii mitukord on saatus mind katunud, küllap naeratab ka minule õnn. Aga leiame ka teist liiki inimesi, kes juba ühekorde pisema ebaõn- nestumise korral kaotawad julguse elamiseks, mõtel- des umbes nõnda: Mind tabas õnnetus; küll niiuud neid hakkab tulema uuest ja atnast. Ühed on elu- julged inimesed, keda ei kõiguta eluraskused. Tei- sed on eluarad inimesed, kes juba pisema raskuse ees satuwad meeleheitesse. Sellest näeme, et elujulgus ei ole põhjendatud ainult elu omapärasustest, waid ka inimese enese hingelaadist, mõttewiisist.

Elujulguse tõstmiseks on olemas kats teed. Üks on maailmaparandamine, kuna õiglane ja ühtlane ühiskonnakord annab suurema julguse elamiseks, kui wastupidise korra juures. Teine on enesepa- randamine. Maailmaparandamine ei ole igaihe teha. Eneseparandamine aga on iga isiku wõimuses.

Waatleme siis neid wõimalusi oma hingelaadi ümberkujundamiseks, mis eeldab elujulguse kaswa- mist. Sellaks pöördume elu juure, et näha, kuidas

elujulguse kaotanud inimesed on elujulguse tagasi jaanud. Paljud on jaanud oma elujulguse tagasi usu läbi. Siin on tegemist inimestega, kes on ära näinud, et kõik elus ei ole enese teha; inimene ei ole kõikwõimas, kõikteadja, et wältida igat õnnetust ja raskust, kas wõi neid, mis tulewad tema haiguse ja surma näol. Sõuetustunde mõitis ja elujulguse andis tagasi uue kõikwõimjasse, kõikteadjasse Jumalasse, kelle teadmata ei lange isegi juukse- karw. Usudes armastus- ja usalduswahetorda selle kõikwõimjaga ja püüdes käia oma elus Jumala seaduste järele inimene wõib tunda rahu ja kind- lust. Sättes kõige selle, mis ei olene inimesest, Ju- mala juhtida, ja oma südames leppides kõigega, mis Jumal määrab, inimene saab elada ja otstarbekalt korraldada oma elu. Lähenedes Jumalale wõr- sub elujulgus.

Teine tee — mida ei tule mõista eelmisele was- tandina, waid täiendusena — elujulguse taawuta- misel on liginemine inimestele, inimarmastuse kas- watamine. See, kes suhtub inimestesse waenulikult ja näeb ligimeses wastast, umbusaldades ja kahtlus- tades teda, ei saa waadata tulewiku julgelt. Kes suhtub teistesse waenulikult, sellele suhtuwad ka teised waenulikult. Ja niisuguses waenus ei ole mõeldaw elu edasimüü ja ülesehitaw koostöö inimeste wahel, waid waenus wõrsjub kõikide wõit- lus kõikide wastu, mis toob häwitust ühiskonnale ja ka ühiskonnale. Seepärast tuleb leida teid lä- henedes inimestele, tuleb kaswatada armastust ja usaldust inimeste wastu.

Kolmas, eelmisi täiendam wõimalus on — lei- da teed oma südametunnistuse juure, hoida oma südametunnistus puhas. Südametunnistus, siise- tunne, on kindlamaid ja õiglasemaid juhtijaid õige- le eluteele. Õigelt teelt kõrwalekaljumisel igas inimeses saab südametunnistus häiritud, ja häiritud südametunnistuse juures ei ole enam usku tule- wiku, ei ole täielikku elujulgust. Seepärast ei ole õige laialtlewinenud moraal (waade), nagu õigu- sega ei saaks maailmas läbi. Südametunnistuse tegemise surwel inimene kardab kõike seda halba, mis ta teinud teisele, enesele tagasi tulewat. Sel-

TALV METSAS

lega on juba kindlustunne elus hävinud. Põgeneda oma südametunnistuse eest aga ei saa kuhugi.

Elujulguse saavutamise tähtsaks teguriks on ka usaldus iseenesesse. Eneseusalduse puudumine ei võimalda algatusvõimeliselt tegutseda ja oma elu korraldada. Eneseusaldus põhjeneb teadmisel ja tundmisel, et see, mis on üldse inimese võimuses saavutada, on vastava ettevalmistuse, töö ja algatuse juures saavutatav ka minule. Seal aga kus inimene oma nõudlikkuses oma elu vastu lähed üle inimlike võimaluste piiri, seal kaob eneseusaldus ning seda asendab argus elu ees ja sallimatus enese vastu. Niisuguse hingelise oleku juures ei ole mõeldav asjaomane ja otstarbekas tegutsemine ja soovitav tagajärgede saavutamine. Teib rida ebaõnnestumisi ja ühes sellega elujulguse kadumine. Niisugis tuleb piirata üleskrüvitud nõudmisi, suhtuda sallivalt enesesse ning oma elus mõelda rohkem kohustuste ja ülesannete täitmisele ja vähem mõelda iseenesele. Niisugusel hingelisel pinnal mõrjub jällegi elujulgus.

Kõikvõetult võiks ütelda, et elu edasiviiv elujulgus on mõeldav ainult nendes inimestes, kes on leidnud lähenemistee Jumala ja inimeste juure, kellel on armastust Jumala ja ligimeste vastu, kes oma tegutsemises lasuvad end juhtida õigest elutundest — südametunnistusest — ning vähest nõudmistega iseene ja elu vastu täidavad heameelel neid ülesandeid, mida elu igale inimesele ette veeretab.

Täidetagu heameelel oma elukutjelisi ülesandeid. Tehtagu heameelel seda tööd, mis kellelgi on. Rahul olles käesolevaga ei ole võetud inimesel võimalus oma elujärje parandamiseks, pa-

remate töövõimaluste leidmiseks ja töö otstarbekohasemaks muutmiseks. Rahulolemine just jõudustab seda, kuna rahulolematuse on alati oma tagajärgedelt ebaproductiivne ja halvabki edu töös. Tööd tehtagu oma jõu kohaselt ja nii hästi kui seeford osatakse, sest tööostus ja viljakus kasvavad töötades. Ei ole õigustatud loobumine tööst põhjendusega: ma ei oska. Töö õpetab kõiki. Igale tööle valmis olles ei ole kartu äraelamise võimaste lõppemist.

Kuna igal inimesel on soov, et lähets hästi, siis peaks olema ka usk, et lähed hästi, et homme päev on parem kui tänane. Peab olema elujulge väljawaade. Hästiminekut ei saa teostada kangesti soovides ja oma mõtteid üles kruvides, vaid olukorraga leppides ja enmast unustades. Me ei tea iialgi midagi täpselt ette, kuidas elu lähed, seepärast ei ole ka tarvis mõttes olukordi ette kujutada ja neid nii tööliselt võtta, et jelle all tuleb hingelijelt kannatada. Seepärast tuleb suhtuda nii, nagu meie oma taatus ei puutuks meisje. Ja neid motive just kannabki elujulgus. Kui oleme olewikus leplik ja rahulik, küll siis jõuame kanda ka jelle, mis tulevik toob.

Elujulguse peakšime tingimata omama, kuna seda on ikkagi võimalik saavutada. Elujulgust peaks tänapäev olema, et mitte asjata endale valmistada muresid ja piinasid; elujulgust peaks olema, et elada auvalt ja õiglaselt ning loobuda pahedest; elujulgust peaks olema, et võida kõik oma võimed ära kasutada kasulikult ja loovaks tööks.

Seepärast arendagem eneses seda õiget ellusuhatumist! Selle tahts mõrjub elujulgus ja sellega ühenduses eluõnn ja edu.

MOODUNUD AASTA

1
9
3
5

Aasta vahetusel eriti on igaiks huvitatud, milliseid sündmusi laus-
tab tulevik. Tahaks meelolli lüfata
kõrwale tuneda eesriide, mis warjab
eelolewa aasta tegewuswälja, et pi-
suti faada teada, millistele sündmustele
wastu minnakse. Kuid tulewiku ees-
riiet ei ole hõlpus kergitada. Seda saab
teha õige kaudselt, ja nimelt minewik-
ku waadeldes ja tundes. Uue aasta
sihu wõib oleneda teatawal määral sel-
lest, millise päranduse jättis talle eel-
mine.

Möödunud aasta oli kõigiti sünd-
musterikas. Nastaid kestnud rahwus-
wahelise õhkkonna tihenemine aina jat-
kus. Saksamaa 17. märtsi „üllatus“
Versailles'i lepingu awaliku nurdmi-
jega ja sündwäeteenistuse sisseseadmi-
jega löi raste õhkkonna. Tutud wõi-
malikust kokkupõrkest, eriti Prantsus-
maa äge protest Saksamaa sammu
wastu, tekitab üldist ärewust. Siiski
Inglismaa mõjuw välispoliitika suu-
tis Streja konverentsil luua kokku-
lepe, ja ähwardaw kriis jäi tulemata.
Aina 1934. aastal oli maailmapoliitika
juhthawal kohal Prantsusmaa, siis
1935. aastal oli esikohal Inglismaa,
kes astus maailmarahu kaitseks kõige
juuremaid sammu, muidugi ka oma
huvijid silmas pidades.

Aasta teisel pooltel omandab asjade käik hoopis
erilise suuna. Euroopa sisenised terawused näiwad
olewat nõrgenenud, mitte et oleks saawutatud min-
gihuguseid positiivseid ja rahuldawaid tulemusi, te-
rawused on küllaltki juured, kuid Afrikas ja Aasias
tekiwad erilised kõrgepinged tulipunktid, mis on
küllustanud Euroopa tähelepanu, juhtides jeda sise-
mistelt wastoludelt wälistele ohtudele.

Itaalia alustas sõda Abyssiniaga. Waimus-
tatult kõneles Mussolini itaallastele: Hiina wõitu!
See löi mujal waenurinded segi. Nõrkide pilgud
juhiti nüüd wõitlusele, mida itaallaste poolt juure
waimustusega alustati ning samajuguselt jatka-
takse. Euroopa suurriikide poolt esitatud waherahu
ettepanek on ka nurjunud, millega on lisatud
uut pinewust nende suurriikide wahelistesse suhe-
tesse. Ka Itaaliale on õjutunud Abyssinia küsi-
mus raskemaks kui ta jeda algul arwas.

Euroopa wõimude iihets tugewamaks põhialu-
seks on asumaad. Meist ripub nende olemasolu.
Inglismaad, näiteks, ilma asumaadeta ei oleks
olemas. Maailmasõjaga Saksa kaotas oma asu-
maad, milled said Inglismaa ja Prantsusmaa.
Kuid Itaalia jäi ilma, ja kui see tuli nõudma oma
osa, siis ta sai waid lahmeta kõrbet Afrikas.
Wõitlus ja terawus suurriikide wahel on olnud just
asumaade pärast. Wajadus asumaade järele Itaa-
lia ja Saksamaal on eriti teraw. Itaalia on juba
wõitluse tegelikult alanud. Itaalia näeb Abyssii-
niat kui strateegilist punkti, millest edasi minnes
haarata Egiptus ja Suudan. Seega on kaalul
Inglismaa wõim Wahemerel, mereteel Indiasse,
üldse kogu impeeriumi seisukoht maailmas. Nii on
Britil põhjusi, miks Rahwasteliidu nimel olla Itaa-
lia wõimupoliitika wastu. Itaalia aga on olnud
kaotusi, tal on olnud kanda raste: pingutusi, ta
on Rahwasteliidu poolt hukka mõistetud ja tema
tegewust on sanktsioonidega piiratud. Selles olu-
korras ta näeb olemat sunnitud juba oma olemas-
olu pärast wõitlema ja astuma hädaohtlikud sammu-
d.

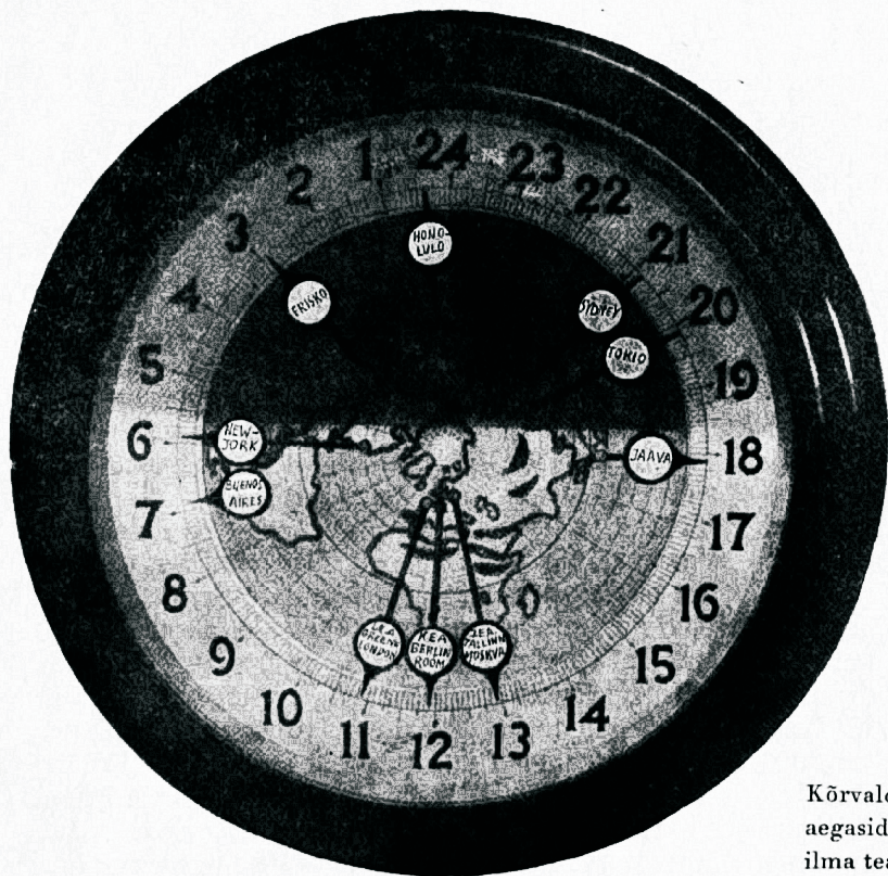
Kuid Abyssinia omab waid õjalise tähtsuse
suurte sündmuste kõrwal, mis toimuwad idas.
Kauges-Idas koguneb tunedaid pilwi poliitilisele
taewawõlwi. Jaapani imperialistlikud (maailma-
walitsuse) piüüded ähwardawad neelata Hiinat.
Neis karrikatuurides, kus kujutatakse, kuidas jaapanlane
piüüab õgida hiinlase ja neelata maatera,
on palju tõtt. Need iseloomustawad kujukalt Jaapani
piüüdeid. Ka Hiina annab järele.

Doos Hiinaga langeks aga Jaapani saagiks ka
need Inglismaa ja Ameerika hiigelskapitalid, mis
on ratendatud tööle Hiinas. Samuti suured lae-
nud Hiinale. Kuid halwem, ja jeda kardab Ing-
lismaa, on et Hiinast läbi wiib tee Indiasse. Wõib
kujutleda, mis tähendaks, kui Jaapan suudab küll-
last ules õhutada ülerahwustatud Hiinat ja Hiina
lõõgijõududega pöördub India, Inglismaa asu-
maa, wastu. See on olnud Jaapani soow. Tu-
gewamaks wastaseks Jaapani edasitungile Hiinas
on olnud Nõukogude Wene.

Need on ainult mõned näited rahwaste wastoludest,
mis on olnud möödunud aastal ning mil-
tede mõju on kantud üle käesolewasse aastasse.

Peaffime kõigest hoolimata õhutama eneses loo-
tust rahu järele. See tuleb kindlasti; kuidas —
see jääb Rahwawürsti teada.

Kuidas saadakse õige aeg

Kõrvalolev pilt kujutab kella-
aegasid eri kohtades üle maa-
ilma teataval silmapilgul

Neg seob meid kõiki. Peame teda alataja jäl-
gima ja temaga kaasa riihtima. Mis jeda võimal-
dab, on kõigile ühtlane kellaaeg. Kuidas saame
selle? Kellaaja ühtsus ja täpsus ei tule lihtsalt
iseenesest. On olemas hull inimesi, kes valivad
ja loovad ühtlusi. Need on vastavad teadlased
üle maailma. Kui tänapäev jääks ära ühtlase kel-
laaja hoidmine vastavate asutuste poolt, siis te-
fiks kirjeldamatu segadus. Liiklemiseks ei saaks
koostada sõiduplaane, tööstustes ja asutustes ei
saaks määrata tööaegu jne.

Neg on korduvate nähtuste suhe. Ühtlaselt kor-
duvate nähtuste vahed moodustavad aja mõõt-
üksused. Kosmoses algab meie aja saamine, ja ast-
ronoom on tema vahetalitaja. Maatera, pöörle-
des ümber oma telje, on meile suurepäraseks abi-
nõuks aja sõõrdluseks. Maatera pöörlemine on
kõige ühtlasem ja täpssem liikumine, mis üldse tun-
tasse. Maatera pöörlemisest tekib meie aja mõõt-
üksus — ööpäev, see on ajavahemik, mille kestel
maatera pöörab ühe täisringi ümber oma telje.
Mõõlitult aga käib päike ümber maatera, seepärast
ajamääramiseks vaadeldakse päikest. Päike tõuseb
idast ja loojub läände. Seda ajavahemikku, mille
kestel päike näiliselt käib ringi ümber maatera, ni-
metatakse päikese ööpäevaks. Astronoo-
milises ajaarvamises loetakse ööpäeva keskpäevast
keskpäevani: meie tänapäevases elus aga loetakse öö-
päeva keskööst keskööni.

Keskpäev on siis, kui päike on jõudnud filma-
piirist kõige kõrgemale, s. o. läbib taevavõlvil
meridiani. Nii päike näitab kätte keskpäeva tunni,

kell 12 päeval. Päike nihkub ja järgmisel filma-
pilgul ta on juba edasi teises kohas kõige kõrgemal
ja moodustab seal keskpäeva. Päike niiteldal kan-
nab alati enesega kaasa keskpäevatuundi. Seega
peaks olema igas kohas ise kellaaeg, nagu igas ko-
has on ise ajal keskpäev.

Vanasti määrati päikesekellade abil (post, mis
heitis varju) ainult kohalikku aega. See aga ei
ojutunud enam kohaseks liiklemise ja kaubanduse
arengul. Et ajaarvamist lihtlustada, tuli loobuda
kohalikust ajast ning sellest kui tegelikult ajast kõr-
vale kaldudes võtta tarvitusele ühtlusaeg laiemal
piirkonnal jaoks. See lahendati nagu selgub allpool.

Ööpäeva kestes, s. t. 24 tunniga päike käib täie
ringi, see on 360°, seega ühes tunnis ta nihkub
15°. Seda arvesse võttes on maatera jagatud
umbkaudu 15 pikkuskraadi ulatusega ribadeks, mis
moodustavad ühtlusaaja piirkonnad. Iga piir-
konnas on oma ühtlane aeg, tähendab seal pannakse
kellad täpselt ühte. Näiteks kui Berliinis on kell
12, siis samal filmapiilgul on ka Roomas kell 12.
Eri kohtade kellaajad erinevad ainult terwete tun-
dide võrra. Näiteks samal filmapiilgul kui Lon-
donis on kell 11, siis Berliinis on 12 ja Tallinnas
on 13.

Euroopa on jagatud kolme ajapiirkonda, jeege
on Euroopas tarvitusel kolmesugune ühtlusaeg:
1) Lääne-Euroopa ehk Greenwich'i aeg (L.E.A.),
loetud Greenwich'i tähetorni järgi (Suurismaa,
Prantsusmaa, Belgia, Portugal, Hispaania); 2)
Kesk-Euroopa aeg (K.E.A.), mille kellad käivad
tund aega Greenwich'i ajast ees (Saksamaa, Taani,

Staalia, Schweits, Austria, Ungari, Jugoslaavia, Poola, Leedu, Rootsi, Norra); 3) Ida-Euroopa aeg (S.E.A.), 2 tundi Greenwich'i ajast ees (Soome, Eesti, Läti, Euroopa-Benemaa, Bulgaaria, Numeenia, Greeka, Türgi). Sellase ajastusteemi juures on lihtne ajanäitajaid õiendada. Raadide teel antakse Greenwich'ist teada õige kellaaeg. Tuleb ainult teada, millisesse ajapiirkonda kuulutakse, ja siis niimitu tundi juure panna või ära võtta.

Meie elu on ligidalt seotud päeva ja ööga, mis tingitud päikese ööpäevast liikumisest. See aeg, mida me määrame päikese abil, nimetatakse päikese ajaks. Igapäevases elus tarvitame päikese aega.

Päikese ööpäevad siiski ei ole ühepikkused; kowadel on pikemad, sügisel lühemad. Kõige pikema ja kõige lühema ööpäeva wahel on umbes pool tundi. Maaferra pöörleb küll väga ühtlaselt, kuid päike muudab pisut oma asendit, ja sellest tuleb ööpäeva pikkuse kõikumine. Päikese tõelik ööpäev ei kõlba aja mõõtmiseks; ööpäevad ei ole ühtlased (ühepikkused), diae kell aga peab kõima ühtlaselt. Küll aga kõlbas mõõtmiseks keskmine päikese ööpäev, s. o. aritmeetiline keskmine kõigist tõelistest päikese ööpäevadest ühe aasta jooksul. Keskmine ööpäev on tõelistest ööpäevast kord pikem, kord lühem. Keskmine ööpäev on jagatud 24 tunniks, tund 60 min., minut 60 sekundiks.

Ka keskmiist päikese ööpäeva ei saa võtta ajamõõtmise aluseks. Ka kõige täpsamad kellad, mis on seotud keskmiist päikese ööpäeva järele, ei käi õieti, maid neid tuleb õiendada, aastast vähemalt 20 minuti võrra edasi keerata. See kõikumine oleneb päikesest. On siiski võimalus, et valmistada täiesti täpse käiguga kell, mis on täpse aja määramise aluseks.

Looduse poolt on antud aja mõõtmise üksuseks tähe ööpäev. Maagu päike ja kuu, nii tõusevad ka tähed idast, saavutavad kõrgeima asendi lõunas ja wainuvad alla waatpiirile läänes. Ka tähed näiliselt käiwad ümber maaferra. Üks tähe ringkäik ümber maaferra moodustab tä h e ö ö p ä e w a. Tähtede

wastastikuiseid asendeid üksteise suhtes tähele pannes näeme, et need jäiwad kogu ajaks samadeks. Tähed seisawad täiesti paigal; aastajadajid kehtuud waatlusel ei ole weel märgatud, et nad oleksid oma asendit muutuud. Kuna tähed seisawad paigal ja maaferra liigub ühtlaselt, siis on ka tähe ööpäevad täiesti ühtlased.

Tähe ööpäev on keskmiest päikese ööpäewast umbes 4 minutit lühem. Seega üks päikese ööpäev jääb maha ühest tähe ööpäewast 4 minuti võrra ja aasta jooksul teeb see kokku terve ööpäeva; seega päike teeb aastast ühe ringi vähem kui tähed, aastast on üks päikese ööpäew vähem kui tähe ööpäewi. 21. märtsil langeb päikese keskpäew ja tähe keskpäew ühte. Märtsil päewal jääb päikese keskpäew juba hiljemaks. Aasta pärast, 21. märtsil langeb kumbki keskpäew jällegi ühte. Tähe ööpäew jagatakse samuti 24 tunniks, tund 60 min., minut 60 sekundiks.

Kella, mis näitab täheaega, nimetatakse tähe kellaks. Selleks võib kasutada iga kella, mis meil harilikult kellaist igapäew 3 min. 55,8 sek. ette käib. Kuna tähe aeg on alati ühtlane, siis nimetatud ajawahega arwestades saadakse ka õige päikese aeg.

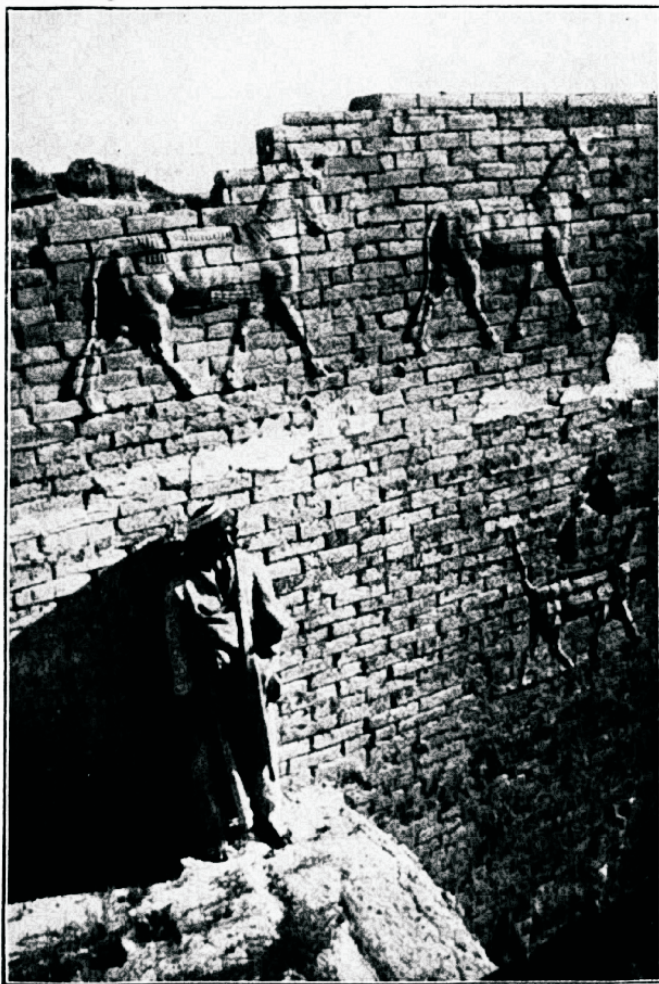
Tähekellad, milledeks on tähetornides täpsed pendlikellad ja uuemast ajast täpsed elektrikellad, on niiteldel igawesed kellad, mis alati õieti näitawad aega. Mendega on saavutatud suurim täpsus. Kõige wiga ühe tuhandiku sekundi võrra on ära parandatud. Sääraste täpsuse järele piüritakse praegu ajamõõtmises.

•
 Olene jälgimud looduse suurimat täpsust. Eks see kõik ole suure meistri töö. Seadus ja kord walitseb tema loodud asjades. Maailmakord on suur kottukõla. Tema on kõik hästi teinud. Animene, mõtle selle peale! Looia on ühe päewa seadnud, millega seda eriti meele tulebada. See on eriti põhitud ja õnnistatud päew. Kes sellest päewast osa wõtab, see tunnustab Looiat õieti, ja Looia tahab teda ka tunnustada oma riigi kodanikuks. See on loomise ja lunastamise päew — Kõsanda hinaamispäew, inimeste jaoks. See on seitsemes nädalapäew, arwatud õhtuist õhtuni. Ka Kõmolasat uskudes ja teenides inimene peaks piüidma täpsuse järele.

•
 Kui maaferra seisab nii, et päike walguwab põhja ja lõunast ühtewiisi, siis on päew ja öö ühepikkused. Pöörduib aga lõunapoolus rohkem päikese poole, siis ööd pikenevad põhjas. Talwel põhjapoolarwöös päike ei tõuse üldse paar kuni. Keskpäewal ainult heleneb pisut. Tegelik keskpäew tuleb seal lageda õhtuks.

Pildil Euroopa põhjapoolseim linn Hammerfest, Norras, kell 1 päewal. 21. nov. kuni 23. jaan. wa-
 lirleb seal ühtejärge öö. S. P.

Müüriosa
muistsest
Babüloo-
niast

Mineviku maailmariigid

Kui me vaatame tagasi inimjoo kaugesse minevikku, siis leiame sealt rahvaid ja maailmariike, kelledest 20. sajandil enam palju ei kõnelda. Need rahvad ja riigid tulid ja läksid, tõusid ja kadusid. Sõrd nad seisid oma hiilguise ja võimu tipul, kuid täna on nad pihitatud ära maapinnalt.

Paljud inimesed mõtlewad: mis puutub see meisje, mis on jündinud aastasadu tagasi? Mis meil vaja teada wanadest, kadunud rahwastest, kui praegustel rahwastel enestelgi palju probleeme, mis ootavad lahendusi? — Ja, inimlikust waatepunktist mõeldakse, et rahwaste olemasolu, kasvamine ja kadumine oleneb ära rahwa enda tahtmistest ja tegemistest. Tõelikult on aga lugu hoopis teisiti. Piibel ükhi ilmutab meile ajaloo õige tähenduse. Me loeme: „Sumal on teinud ühest wereft kõik inimeste joo kõige maa peal elama ja on määranud aja, mis ta enne on seadnud, ja rajad, kus nad peawad elama, et nad Isjandat pidid õstima.“

Sellest nähtub, et Sumal on huvitatud rahwaste saatuse üle. Ta pole loonud ainuüksi inimolewust ega kasvatanud ühtegi rahvast, et neid jätta juhusliku saatuse hoole, waid on määranud kõigile teatud otstarbe ja ülesande, ning ootab, et nad jeda heameelel mõistaksid ja täidaksid. See jelgub Israeli rahwa elust ja saatusest kõige jelgemalt. Sumal ootas oma rahwalt jelle ülesande teostamist, milleks ta teda oli walinud. Kui nad aga läksid oma teed, jättes tähele panemata oma

ülesande, siis ütles Kristus neile jelgesti: „Sumala riik peab teilt ära wõetama ja ühe rahwa kätte antama, kes tema wilja kannab.“ Kui Israeli rahwas Kristuse ära põlgas, siis heitis ka Sumal jelle rahwa ära ja pillas üle maailma laiali, kuhu nad on jäänud tänapäewani.

Wanasti Sumal waldas juuri ülesandeid ka pagana rahwusest kuningatele. Nii loeme: „Nõnda ütleb Jehoowa oma wõitnud mehe Sdoorese (Pärjia kuningas) wastu, kelle paremast käest ma tahan kinni hakata, et ma rahwad ta alla heidan ja kuningate wööd wöölt päästan; et ma ukjed tema ette lahti teen ja wärawaid ei pea luffu pandama, . . . et ja pead tundma, et mina olen Jehoowa.“ Seej. 45, 1. 2. Kui Israel Sumalast ära langes, siis Sumal jaatis rahwa Baabelisse wangi, kust ta jeatud ajal jälle wabaks sai. Seda teostas Sumal teatud kuningate ja rahwaste kaudu. Nii olid teatud kuningad ja rahwad jeni Sumala tööriistadeks, kui nad tema tahtmist täitsid; wastasel korral Sumal tõukas nad kõrwale juhtiwalt kohalt ja andis jelle eesõiguise teistele.

Sumal teab kõikide asjade lõppu ette, kuigi ta wäguise ei tee, et see nõnda peab minema, waid jättab kõigile tegewuswabaduse. Nii on piiblis mitme rahwa ja maailmariigi saatusest prohwetitest ette kuulutatud. Prohwet Taanieli raamatu 2. ja 7. peatükis leiame ettekulutuse nelja maailmariigi saatuse kohta. See nägemus anti Taanielile 606. aastal enne Kristust. Selles nägemuses wõrreldakse riike kirjate elajatega, alates Babüloonia riigiga kuningas Nebukadnetjari ajal.

Babüloonia maailmariigina.

Babüloonia riiki kujutatakse lõwiga, see on loomade kuningaga. Samuti walitjes Babüloonia kõikide rahwaste üle. Lõwil oli kaks tiiba kui kottal; see tähendas kiirust, millega kuningas Nebukadnetjar tolleagejed rahwad oma alla wõitis. Babüloonia riik oli Nebukadnetjari ajal wõimujaim riik maailmas, mis kunagi olnud. Tema pealinn oli wõitmatu, jekt teda ümbritjes 350 jalga kõrge ja 87 jalga paks kiwimüür. Wjalugu teatab: „Ba-

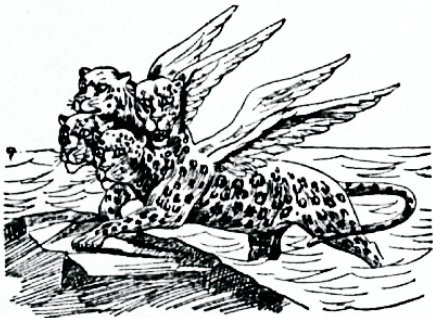
Riikide sümbolid

Babüloonia

Pärsia

Kreeka

Rooma

büloonia ehitused — linnad, paleed ja templid — olid ülitoredad. Ükski teine riik, erandina võib olla Egiptus, ei ole iial näinud jarnaft ilu." (Empires of Prophecy.)

Uga lõpuks selle lövi võim kadus. Tema tiivad kisti, see tähendab võimas valitseja Nebukadnetšar varises. Viimase ajemele astus teine nõrga ja ara jiidamega inimene. Need omadused leiame Belšatšarilt, kes oli Babüloonia viimne kuningas. Kyros, see vahva Pärsia sõjaväejuht, vallutas Babüloonia pealinna ja ühes sellega hukkus vägev löviriik aastal 538. e. Kristust. Prohvet Jeremia oli juba üle saja aasta enne ette kuulutanud seda sündmust kõigis peenjustes, ja see täitus täpselt.

Pärsia maailmariigina.

Teise maailmariigi sümboliks oli karu; seega riik, mis ei ole enam nõnda vägev kui Babüloonia. Njalooft leiame, et Meeda ja Pärsia riigid ühinesid ja siis Babüloonia vallutasid. Seega Meeda-Pärsia muutus teiseks maailmariigiks. Kuid ka sellele maailmariigile tuli lõpp.

Kreeka maailmariigina.

Kreeka kuningas Aleksander Suur hävitas 331. aastal Pärsia sõjaväe, seega Pärsia maailmariik langes Aleksander Suure kätte. Kreeka muutus kolmandaks maailmariigiks. Njalugu näitab, et prohvetikuulutused selle riigi kohta täpselt tõdenesid. Prohvetikuulutuses selle riigi sümbolil oli neli tiiba, see tähendab ta vallutas veel kiiremalt teisi riike, kui tema eelmine riik. Selle tõdenemist kinnitab ajalugu, tõstes esile neid hiiglanvõite, mis Aleksander Suur saavutas kahetja aasta jooksul. See kuningas oli väga võidukas, kuid kahjuks ta ei juitnud võita rünnast. Ta suri enneaegselt (33 aasta vanuselt) kõhvatu elu ohvrina ja tema riik jagati tema kindralite vahel neljaks, just nõnda, nagu see oli ette kuulutatud sellekohase sümboli (nelja pea) läbi.

Rooma maailmariigina.

Aastal 168 e. Kr. võideti Makedoonia, Kreekamaa viimne osa, Rooma kindral Amilius Pauluse poolt lahingus Pydna all. Niisid oli Kreekamaa Rooma võimu all. Uga ka raudse Rooma võim ei kehtnud jäävalt. Prohvetikuulutus näitas, et Rooma pidi jagatama kümneks riigiks. Njalooft leiame, et Rooma lagunemine algas aastal 476 p. Kr. Mõni aasta hiljem oli Rooma just kümneks riigiks jagunenud, nagu see oli öeldud prohvetikuulutuses. Kõiki neid vägevaid riike oli tabanud ühesugune saatus.

Hävimise põhjusti.

Tahmatult kerfibi küsimus: Miks lubas Jumal, et need vägevad riigid hävitati, kui need tema plaanis kord pidid kerfima esile? Selle artikli algul lugesime kirjakoha, et Jumala tahtmine on, et kõik rahvad peakšid teda ohtuna ja tema sõna kuulma. Njgale riigile neist neljast riigist Jumal andis võimaluse tema tahtmist tundma õppida, aga nad ei pannud seda tähele.

Jumal andis Babülooniale võimaluse, et õppida tundma elawat Jumalat, kuna ta saatis Iisraeli rahva Babüloonia wangi. Taanieli ja tema kolme sõbra kaudu nad tutvunesid elawa Jumalaga, aga nad jäid siiski oma wanadesse kometesse.

Meeda-Pärsial oli sama võimalus, sest sel ajal olid juudid veel wanadena Babüloonias, kui pärslaste poolt ära võideti. Kuningas Darius oli iüklifus läbikäimises prohvet Taanieliga. Kuid teda ustavuse pärast oma Jumala vastu lõukoerte auksu heideti ja kui ta seal imelikul viisil elus hoiti, siis kuningas kutsus kogu oma rahva üles kummardama Taanieli Jumalat. Kuid Meeda-Pärsia unustas selle peagi. Ka Kreekamaal oli tol ajal

Eriline aeg

Jumal on alati inimestele teatanud neid tulewikusündmuse, milliste teadmisest ta nägi rahvale olevat kasuks ja mis olid ühenduses Jumastusplaani teostamisega. Kõik prohvetite kirjad käsivad nägemusi, mis neile Jumalast antud, seepärast hiiiti prohveteid ka „nägiateks“.

Amose läbi ütleb Jumal: „Sest Issand, Jehoova ei tee midagi, kui tema mitte ei ilmuta oma salajat nõu oma sulastele prohvetitele.“ Amos 3,7. Sama põhimõtte leiame ka Uuest Seadusest. Ta kirjutab: „Ja on meile oma heameele pärast teada annud oma tahtmise salaja asja, mis tema eneses on ette võtnud; mis aja käigus pidi seatama, et kõik Kristuse sees pidi kokku võetama, nii hästi need, mis taevas, kui need, mis maa peal.“ Gen. 1, 9. 10.

Ja Johannese ilmutuse raamatus leiame prohvetlike nägemusi, peale selle veel mitmesuguseid arvuseid ja lihemaid ning pikemaid ajajärke, mis piiratud teatud kindlate arvudega. Et need arvud pole siina sattunud kogemata, vaid et neil kõigil on kindel tähendus, sellega nõustub iga kaine piibliuurija. Kuidas tuleks toimida piiblis leidumate mitmesuguste arvudega, et mõista nende õiget tähendust ja sündmuse, mis nende kaudu ette kuulutatud? Selleks leiame prohvet Neesaja sullest õige nõu: „Õige Jehoova raamatu seest... nemad ei leia ei üht ega teist puuduvat; sest minu suu on käskinud ja selle waim saadab neid kofku.“ Neesaja 34, 16. Niisiis piibel ise annab arvudele õige lahenduse.

Gelmises numbris artikkel „Tähendus tulewikule“ lõppes 2300-õhtu-hommikulise ajajärgu nimetamisega. Piibel mõistab „õhtu ja hommiku“ all kummet päeva; see selgub juba loomistöö aru-

andest, kus loeme: „Siis jai õhtu ja jai hommiku seimejeks päevaks.“ 1. Moos. 1, 5. Kuid siin tuleb veel pidada meeles, et üks päev prohvetikuulutus tähendab aastat. Waata Eesef. 4, 6. See-ga on meil siin tegemist 2300 aasta pikkuse aja-järguga, mille möödudes pidi algama taawase püha-paiga puhastamine.

Ja Luther tähendab oma teoses: „Vorrede zu Daniel“, järgmise tabawa märkuse: „Danieli palwet kuuldaske, ja temale ilmutataske kui palju aastaid oli veel aega, millal pidi tulema Kristus... Need seitsekümmend nädalat, mis ingel nimetas, ei ole mitte päewade-, vaid aastate-nädalad, see on, üks nädal tähendab seitset aastat... Nõnda sisaldawad seitsekümmend nädalat 490 aastat.“ Sama mõtte leiame ka katoliku Mlioli-piiblis ja teistes piiblitõlgetes.

Järgnevalt peame lahendama küsimuse, millist aega tuleks võtta 2300-aastase ajajärgu alguseks.

Õige lähtepunkt.

„Ja sulle olgu teada ja pane tähele, sest ajast kui sõna välja tuleb, et Jeruusalem peab saama kohendatud ja üles ehitatud Messiaist, müristist saadik, seitse nädalat ja kuuskümmend kaks nädalat jne.“ Taan. 7, 25. Nende sõnadega märgib ingel täpselt selle sündmuse, millest peale võib arvata seitsekümne aastanädala ja ühes sellega ka 2300-aastase ajajärgu alguse, sest selles salmis on selgesti üteldud, et „seitsekümmend aastanädalat on seatud (lõigatud ehk eraldatud, heebrea keeles chataf, lõikama) su rahwale“. Salm 24. Teiste sõnadega: 70 aastanädala algus on ühtlasi alguseks 2300-aastasele ajajärgule, sest see aeg on eralda-

mõimalus õppida tundma olevat Jumalat, aga selle mõju ei keitnud kaua. Neil oli isegi võimalus tutvuneda Hiisraeli templiteenistusega, kuid ka see ei suutnud neid lahutada ebajumalateenistusest. Lõpuks kattis Jumala armu-aeg ka selle rahwa taoks.

Parim võimalus Jumalat tunda oli Roomal; selle maailma-riigi ajal sündis Kristus. Kuid Rooma langetas Pilaatuse läbi surmaotsuse ja maailma Ennistegija surmati. Jumal kannatas selle rahwaga kaua, aga ka nemad põlgasid ära tema tahtmise ja hukkusid oma waltitud teedel. Kuba prohwet Taaniel awaldas selle mõtte kuningas Belshatjarile, üteldes: „Oh sina kuningas, kõige kõrgem Jumal oli su wanaisale Nebukadnetjarile annud kuningriigi ja suurusse ja ilu ja aini... Ja kui tema jüda suurus ja ta waim hakkas wäga uhkeks minema, siis tõugati teda tema kuningliku aujärje pealt maha... Ja sina, tema poeg Belshatjar, ei ole oma süüandant alandanud, et ja seda küll kõik teadsid... siis on tema käest see käeaja läkitatud ja seefinane kiri kirja

pandud: Jumal on su kuningriigi üles arwanud ja seda ära lõpetanud.“ Taan. 5, 18. 26.

Mis peaks see Jumala käitumise wiis meile ütlema? Seda, et Jumal on igale inimesele ja rahwale määranud teatud üllesande ja ootab kõigilt selle täitmisest; üllim kõikidest üllesannetest on, „et nemad pidid Issandat õtsima.“

Kui Lord kõik maine möödub ja Jumal ehitab üles igawese riigi, siis saawad ainult need selle ala-maks, kes siin on olnud ustawad.

B.

tud ehk lõigatud (kui tiik riid suurest kangast) 2300-aastajest ajajärgust.

Millal anti otjustam käsk?

Esimese käsu templi ehitamiseks andis kuningas Sýros a. 536 e. Kr., lubades seega juutidel minna tagasi Jeruusalemma, ja andis neile toetust templi uuesti ehitamiseks. „Na juutide vanemad ehitasid seda üles ja töö läks neil hästi korda prohveti Aggai ja Sekarija, Sddo pojapoja, prohveti kuulutamise läbi, ja nemad ehitasid ja tegid töö valmis Sýraeli Sumala käsu järele, ja Soorese (Sýrose), Tarjaveje (Tareius) ja Artasasta (Artaxerxeje), Pärsia kuninga, käsu järele“. Esra 6, 14. Et aga juutide waenlased Esra 4. ptk. järele ehituse lõpuleviimist takistasid, andis Tareius 519 a. e. Kr. uue jellekohase käsu. Waata Esra 6, 1—12. Et aga sellegi käsu mõjul tööd ei lõpetatud nähtub sellest, et kuningas Artaxerxeje seitsmenendatal aastal ehk a. 457 e. Kr. saadeti Esra uue käsuga Jeruusalemma. Waata Esra 7. ptk.

Tõuseb küsimus, misjuurde neist kolmest ülesehitamise käsuist tuleb võtta lõplikult maksimaalset käsu. Kaks esimest käsku piirdusid ainult templi ülesehitamisega, sest esimesena pidi antama Sumalale, mis temale kuulub, ja siis alles rahvale nende osa.

Nende kahe käsu mõjul asus umbes 50.000 juuti, Noofua ja Seerubabeli juhatusel, Palestiinasse, kuid nad segunesid peagi ümbruskonna paganatega, elades „suures õnnetuses ja teotuses“. Neem. 1, 3; Esra 9, 6—15. Seega kahe esimese käsu mõju ei juutunud teostada oodatavat ega tule võtta arvesse. Lõpuks vajadus põhjaliku, kogu Sýraeli elu mõjutava, uuenduse järele, milleks Sýsand kutsus Esra ja Neemia. Et Sýrael võiks jälle saada Sumala rahvaks, selleks oli vajalik mitte üffi templi ülesehitamine, vaid ka Sýraeli rahva enda teeskmine puhastamine kõigest paganlikust ja õige jumalateenistuse kordaseadmine. See ülesanne usaldati preester Esra hoolde, kuna Neemia seadis korda välised asjad. Selle uurimuse järele võime weenduda, et seitsmehimne aastanädala alguseks tuleb võtta 457. a. e. Kr., mil Esra tuli tagasi Jeruusalemma. Selle mõttega ei nõustu mitte üffi paljud tähtsad piiblikeletajad, nii kui Newton, Calw, Buddeus, Gausen, Dächsel ja teised, vaid kõikide sellesse prohvetikuulutusesse puutuvate iifikaasjade täpne tõdenemine ei jäta vähemasti kahtluse võimalust selle aastaarvu kohta. Ettekuulutatud sündmused, mis pidid tuloma 2300 aastast eraldatud 70 aastanädala ehk 490-aastase ajajärgu kestel, näit. Kristuse ristimine ja Püha Waimuga wõidmine, tema õpetusametis algus ja surma-aeg on tõenduseks, et 2300 aasta ajajärgu algust tuleb hakata arvama 457. aastast enne Kr. Et selle artikli ülesandes on ainult 2300-aastase ajajärgu alguse kindlaksmääramine, siis hoidume siin

eelnimetatud sündmuste iifikaasjalijest arutlemisest, mis wiiks peamine kõrwale.

Millal pidi lõppema 2300-aastane ajajärg?

Seitsmehimnele aastanädalale ehk 490 aastale määratud sündmuste imelise täitumise läbi on Taanieli nägemused ja tema kaudu antud ajajärgud osutunud õigeteks, seega jumalikkudeks, nii „et iifigi ülemlrabbil Simon Luzzato oli sunnitud sellega nõustuma, „et põhjalikul Taanieli raamatu 9. ptk. uurimisel juudi õpetlaste poolt oleks tagajärjeks, et nad kõik muutuksid kristlasteks; sest on võimata salata, et Taanieli poolt ülesantud aja järele peaks Messias juba olema tulnud.“ Wolf, Bibliothek. Hebr. III 1228.

Ujaarwud 457. a. e. Kr. kuni 34 a. pärast Kr., ehk 490 aastat, põhjendavad kaljukindlal alusel, nimelt Kristuse surma-aastal. Need 490 aastat on aga eraldatud 2300-aastajest ajajärgust, kujutades selle pika ajajärgu algosa, seega 2300-aastase ajajärgu alguseks tuleb võtta 457 a. enne Kristust, ja kui arvame sellest aastast 2300 aastat edasi, siis jõuame 1843./1844. aasta juure p. Kr.

Tõuseb küsimus, kas mõisteti seda tõiasja ajal Taanieli raamatu põhjal ja kas samal ajal hakati kuulutama kohtumundi, nii kui see on kirjutatud Nmutuse 14. peatükis?

Tähelepanu tõiasja.

Kui läheneb ettekuulutatud ajajärgu lõpp, siis ilmub ka jellekohane hoiatuskuulutus. Mõõdumud saiandi alguni wõidi asiastult otstida mõnda kirjatööd, mis oleks selgitanud wahetorda Taanieli raamatu 8. ja 9. ptk. kohta. Aga lühike aeg enne 2300-aastase ajajärgu lõppu awatakse äff: saladust siialdavad peatükid piiblis ja mehed mitmes maailmajagudes, kel pole aimu iifsteise olemasolust, jõuavad nende emeste iiflikul algatusel ühesuusele otusele piibli prohvetikuulutuste kohta. Mates sellest ajast suurenes aasta-aastast nii jellekohaste trükitööde kui jutlustajate arv, kes kõik juhtisid rahwa tähelepanu prohvetikuulutuste tõdenemise tõiasjale. Praegu on sajad tuhanded kõikides maailmajagudes weendunud, et me elame taewase püha paiga puhastamise ajal.

Siinjuures peame iifte asja mees, nimelt: Kristuse kõige pühamas paigas wiibimise ajal on weel armu-aeg. Sel ajal wõivad kõik, kes pöörawad Kristuse kui ainia wahemehe poole, jaada andeks. Kui aga Kristus kord kõige pühamas paigas oma teenistuse lõpetab, siis on armu-aeg lõpp. „Seepärast mingem nüüd julgusega armu aujärele juure, et me hõlastust saame ja armu leiame sel ajal, kui meil abi tarwis on.“

M. B.

TIATIIRA KOGUDUS

Neljas kogudusajajärk

Johannesele on ilmutatud ristikoguduse jaatus. Kogu messialik aeg, see on aeg Kristuse esimesest tulekust teise tulekuni, on jagatud seitsemeks ajajärguks. Sga ajajärk on nimetatud koguduseks, ja igale kogudusele on läkitus, mis iseloomustab vastavat aega. Nende kogudusajajärgude jünboollseteks nimedeks on Väike-Aafias asetjenud koguduste nimed.

Oleme juba käsitanud kolme ajajärku. Leidmine, kuidas iga läkitus on iseloomustanud vastavat ajajärku. Esimene ajajärk oli — apostlik kogudus, teine — märtrikogudus, kolmas — riigikiriku algusaeg, ja edasi neljanda ajajärguna leiame paavstikiriku, mis on pikk ajajärk ja kestab läbi keskaja.

„Sa Tiatiira koguduse inglile kirjuta: Seda ütleb Jumala Poeg, kellel on filmad otsekui tuleleel ja tema jalad on hiilgava wase sarnased. Ma tean sinu tegusid ja armastust ja ametit ja usku, ja sinu kannatust ja sinu tegusid, ja et wiimseid enam on kui esimesi. Aga mul on pisut sinu vastu, et sa naise Hebeli, kes ennast ütleb proweeti olewat, lasjed õpetada ja minu sulaseid petta, et nad hooratööd teowad ja wõõrjumalate ohwrit jõowad.“ Jlm. 2, 18—20.

Uus ajajärk kirikuajaloos algas jelleaga, et Rooma piiskopp tõusis üldkiriku peaks. Vääne-Rooma keiser kuulutas „apostli tooli“ Roomas kõige kõrgemaks kiriku ajutuseks maa peal.

Sellel ajajärgul tuli väga paljudel kannatada usu pärast. Kannatajale Issand annab finnituse, et tema filmad, mis on kui tulifilmad, kõiki walwawad. Ta teab nende andumust, tööd, usku ja kannatust. Tiatiira tähendab — piisim ohwer.

Reftaeg on üldse tuntud suurte ujuliste elamuste poolest. Katoliku kirikus oli väga palju inimesi, kes ohjijid oma hingeõndsust; inimesed salgasid iseenda ja elasid mungaelu. Kui algas uus tagasiuamine ja jeda juba kiriku poolt, siis oldi walmsis ohwerdama oma elu ewangeeljema usu eest. Seepärast ütleb Issand selle kogudusajajärgu kohta: „Ma tean sinu tegusid ja armastust ja ametit ja usku ja kannatust.“ See ajajärk on oma usu ja armastuse poolest peaaegu ees esimesest ajajärgust, kelle kohta juba öeldi, et nad on esimese armastuse maha jätnud. Esimeses ajajärgus oli armastus kahanemas, neljandas ajajärgus aga kasvamas, ja see kasvab järgmistes ajajärgudes weelgi. Seega Tiatiira peaks olema meie tänapäew jelles asjas eeskujuks: Ei peaks olema kahanemist armastuses Jumala vastu, ei peaks olema kahanemist usus, waimus ja enesepühenduses, waid

peame kõiges kasvama — ust peab muutuma kindlamaks, armastus suuremaks ja andumus täiemaks. Peakjime jaawutama wõidu patu üle ja enam lootust panema Jumala abile. Kui jeda piüüame, siis muutub meie Jumala Sõna aulisemaks ja wäärtuslikumaks, tema töotused kallimaks ning ettekuulutatud ja õpetused selgumaks. Siis wõib ütelda: Ma tean, jeda ma usun.

Tõjiste kriistlaste elu oli alatafa hädawõhus. Neid peeti suurteks kurjategijateks, ometi Issand oma tulifilmadega näeb nende tõelise iseloomu ja awaldab neile kiituse ning asetab nad õigesse walgusse. Ta kiidab nende rohkeid armastustegusid, kõigutamatu usku, wäsimatu ohwrit ja suurt piisimust. Ise oldi hädawõhus, aga tehti misjonitööd, ise oldi põgenemas, aga kuulutati ewangeeliuni, laantes ja mehades, kus keegi warjul oli. Selles olid filmapaiwivad Kelti misjonärid, waldenserid j. t. Glu ei peetud nii kalliks, et mitte töö eest seista. Jumal soowib, et jääraseid tähiseid oleks näha ka tänapäewases koguduses. Jumalale tänu, et neid wõidakse ka tänapäew leida. Sama waim piisib ikka weel tema laste juures. Ring palume, et see kestaiks edaspidigi.

Ustawatele ja piisimatele wõitjatele on antud töötus: „Kes wõidak ja otjani peab minu tegusid, jellele tahan ma meelewalla anda paganate üle, ja ta peab neid raudkepiga kui karjane hoidma, neid peab otsegu potisepa riistu pihuks löödma.“ Jlm. 2, 26. 27. See päew tuleb, millal maailmakord muutub. Siis tunakse tagasiuajad kohku ette ja tagasiuatawad jaawad ühtlasi kohkus olema. See, kes paganaid hoiab koos raudkepiga ja neid otsegu potisepa riistu pihkus lööb, annab oma trooni, jõu ja meelewalla oma piihadale. Johannes kirjeldab jeda sündmusest weel teises kirjakoahas: „Sa ma nägin aujürgi, ja nad istusid nende peale ja kohkus anti nende kätte; ja ma nägin nende hingesid, kelle pead olid kirwega otjast ära rainatud Jeesuse tunnistuse pärast ja Jumala sõna pärast ja kes ei wõtnud metjalist ega tema kaju kumardada ega wõtnud tema märki oma otja ette ega oma käre peale; ja nad elasid ja walihjesid kui kuningad Kristusega tuhat aastat.“ Jlm. 20, 4. See töötus on antud keskaja märtritele, aga see on antud ka kõigile, kes kunagi on kannatanud, kes nüüd kannatawad wõi edaspidi kannatawad.

Siiski tuleb jelles ajajärgus ka märkida, et tunnistaja-waim waihus nagu oli lugu kord Eliaga, kes wäjis. Mii Issand awaldab laitusse:

OTSIMINE

„Kui sa jeda otfid kui hõbedat ja jeda ärles otfid kui mahapandud varandusi, siis saad sa mõista Jehoova tarkust ja leiad Jumala tundmise.“ Ep. I, 2, 4.

Me kõik oleme kord midagi väärtuslikku kaotanud ja näinud waeva otsides, enne kui selle jälle leidjame. Kuid on inimesi, kes kogu oma elu on pühendanud otsimisele. Kõrvetava lõuna-päikese ja karmi põhja-palga ees pejewad kullaotsijad päev-päeva kõrval kullaliiva, et leida terakaupa jeda kallist metalli. Tahmunud nägudega söekaevurid töötavad sajad meetrid maa all, kaugel päikesest ja märskest õhust, et leida kiviisüü.

Paljud on oma eluülesandeks seadnud leida tõde ja tarkust. Selleks otstarbeks sooritatakse etjamid ülikooli fakultetidest, kaitstakse doktori väitekirju ja õpitakse omal käel. Me kõik tunne me Goethe Fausti, kes müüis oma hinge kuradile, et saada teadmisi.

Mis on aga kõige tähtsam, mida otsida ja millele oma elu pühendada?

Kõik eelöeldu piirdub meie eluga, kuid on küsimus, mis puudutab igavikku ja see on, mida väljendas kord noormees seistes Kristuse ees: „Mis head pean mina tegema, et ma igaveise elu jaoks?“

Meie nüüdne elu on nagu halb unenägu, ja kord seistes igaviku hommikul tõeliste ees, näeme jeda olevat lennates möödunud. Kuid siis on praegune elu olnud otjustava tähendusega meie ja igaviku suhtes. Seepärast õpitame ka selle küsimuse endale, ja teeme eluküsimuseks, otsida vastus sellele.

Kristus annab meile võtme Joh. 5, 39: „Ratuge kirjad läbi, sest te arvate, et teil nende sees on igavene elu, ja need on, mis minust tunnistavad.“

Piibel ehk kiri on seega ainuke juhtnõu juure küsimuse selgitamiseks. Mitte oja Piiblist, ei uus ega Vana Seadus ühki, vaid kõik Pühakiri on matšew. Mitte ühtki isikud, kes õpetavad Piiblit, vaid Pühakirja tuum — Jeesus Kristus on võraturt tähtis meile, sest „muud nime ei ole taeva all inimestele antud, kelle läbi me peame õndsaks saama.“

Piibel annab meile rikkalikud varasalmes, mis ei tühjene iialgi ja kust leiame alati uusi aardeid. Ta annab meile teadmisi Jumalast, vastab meie küsimuse igaveise elu kohta. Ta näitab meile maailma olukordi. Kui tänapäeva juhtivad poliitikamehed on rahutud praeguse kujunewa olukorra ees, siis Piibel ütleb: Aga teie pole mitte pimeduses. . .

Piibel annab meile kaine ja selge mõistuse. Kui romaanilugemine teeb lodevaks ja reaalelule mittevastavaks, siis Piibel näitab mitte ainult asja üht ja head külge, vaid ka halwa põhjusti ja tagajärgi.

Otsime kirjast ja otsime jeda kui kulda. Pole tarvis, et ükski muu raamat mõi asi mõjutab meie mõtteid hommikul enne kui oleme meetnud natuke aega Piibli juures.

Sga päev toob enesega raskesti ja muresid, kohustusi ja lööke. Mida vajab inimene õhtustel tundidel, kui ta on väsinud ja meeleheites?

Kas me ei taha lasta Piibilil vaikelt enesele rääkida? „Tulge minu juure kõik, kes te waevatud ja koormatud olete,“ kostab sealte meile õnnistegija hääl.

Sutustame talle oma hinge vajadused ja kuulatame tema troosti meie jaoks.

Õhigem kirjast, sest see on tee igaveisele elule.

Lh. Feldmann.

„Aga mul on midagi sinu vastu, et sa naise Sjebeli, kes ennast ütleb prohveti olevat, lasted õpetada ja minu sulaseid petta, et nad hooratööd teevad ja võõrumalate ohvreid jõovad.“ Jlm. 2, 20. Nimelt Siskraeli kuningal Ahafel oli paganlik naine Sjebel, kes tõi sisse paganlike kumbeid ja ebajumalateenistusi ning seega ahvatles rahvast hukatusse. See juhtumus tuuakse võrdluseks sellele ajajärgule. Ka siin on võetud paganlikud kumbed ja õpetused. — Kõik sidemed ilmalikkusega halvavad usujõudu. Kui murrame

Jumalale truudust, siis on see nimetatud abielurikkumiseks. „Ärge wedage mitte võõras ikkes ustmata rahwaga, sest mis on õigel tegemist ülekohtuga? mis on walgulsel tegemist pimedusega? jne.“ 2. Kor. 6, 14—18.

Kõige wiimaks on sellele ajajärgule veel tõtus: „Sa ma tahan temale koidutähe anda.“ Kõit tuli selle ajajärgu lõpus usupuhastuse eelkäijate näol. Võpeb ajajärg, mis kestnud 6.—16. sajandini. Sa usupuhastusega algab jälle uus ajajärg. Sellest järgmises numbris.

Tähenduslik nimi

„Isa, ma tahaksin sinult midagi küsida.“
 „Tore, Taaniel!“ vastas isa. „See näitab, et sa oled tahtlik õppima.“

„Miks panite mulle nimeks — Taaniel?“

„Kas see nimi ei meeldi sulle? Oleks sa meelsamini tahtnud mõnda teist nime?“

„Oh, ei! Mulle meeldib see nimi. Aga miks teie just selle nime valisite?“

„Ema ja mina mõtlesime, et see nimi meeldib sulle.“

„Aga miks, isa?“

„Seepärast, et me lootsime, et sa saad olema kui Taaniel, kellest jutt on piiblis.“

„Kas see on see mees, kes ei kartnud lõvisid?“

„Just nii. Ma loodan, et sa püüad olla ka igal pool sama tubli ja aus kui oli Taaniel. Ta enim kannatas kurja, kui oleks oma südametunnistuse vastu teinud.“

„Tahan püüda!“

„Üht asja nimetatakse piiblis Taanielist iseäranis, mida, ma loodan, sa ei unusta.“

„Mis asi see võiks olla?“

„Piiblis on kirjutatud, et Taaniel võttis ette oma südames, mitte end millagi roojas-

tada, mis ta teadis kahjuliku ja keelatud olevat.“

„Ma ei ole kindel, kas ma seda mõtet õieti mõistan?“

„See tähendab, Taniel otsustas elada kasinat ja puhast elu, olles kõiges ustav oma Jumalale. Jumal hoidis teda lõvide-augus. See oli Taanielile raske läbikatsumine, aga ta hoiti elus.“

„Kas meil tuleb ka lõvide-auku minna?“

„Seda vast küll mitte otsekohehes mõttes, aga meid ähvardavad teised mitte vähem hädaohtlikud olukorrad. Kurjus ei lähene meile mitte alati avaliku vaenlasena, vaid tihti süütu näol. Ka Taanielit ei ähvardanud mitte üksi lõvid, vaid temal oli mitmesuguseid teisigi kiusatusi.“

Temal oli õige seisukoht. Ta võttis ette hoida oma elu puhas kõikidest pahedest, mis teda ümbritsesid.“

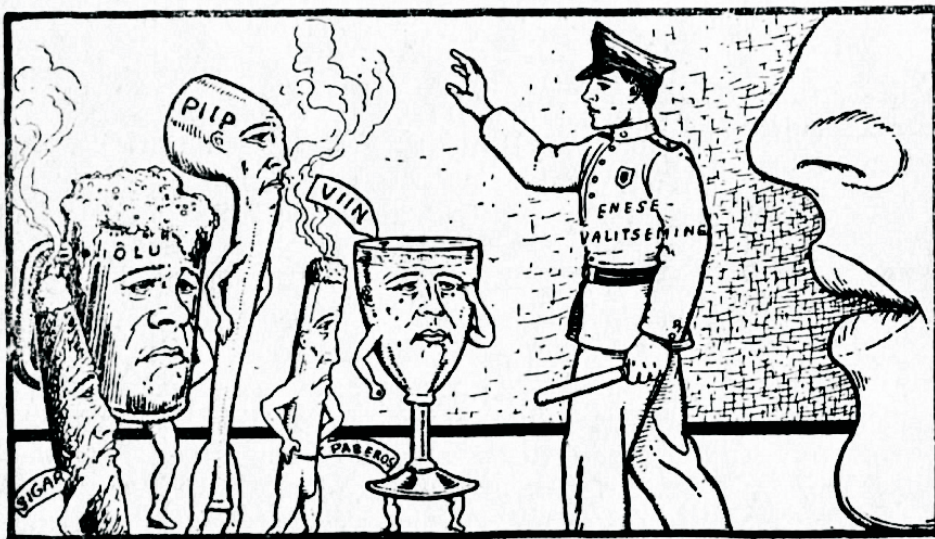
„Aga miks peaks keegi elama halba elu, kui on parem olla aus ja õiglane?“

„Seepärast, et meid alati ümbritsevad pahad seltsilised, ja kui me ei tee nende meele järele, siis satume nende pilke ja naeru alla.“

„Ah ja, nüüd ma mõistan. Niisiis õige seisukoht on see, kui jääme õige asja juure ka siis, kui see meid isegi raskustesse viiks, nii kui seda tegi Taaniel.“

„See on see mõte.“

„See on mõnikord küll raske, aga ma tahan püüda teha alati oma parimat, nii kui seda tegi Taaniel.“

Suu on meie keha uks ja see vajab valvet. Kehalised vead tekivad millestki, mis on pääsenud suu kaudu kehha. Kuidas elu ja tervis kujuneb, oleneb meie oma valikust. Mõistlik inimene valib ainult head ja hoidub tervisvastastest asjadest. Olge ausad oma keha vastu. Kandke oma keha eest hoolt, siis on sellest tervis ja õnn. Ärge andke ahvatlustele järele!

TERVISHOID

Vitamiinidest ja toortoitudest

Küll kunagi warem pole inimkond teinud rohkem tegemist toitlusküsimusega kui tänapäew. Mis on siis selle põhjus? Toitus on aja jookjul muutunud keerulisemaks ja peenemaitselisemaks, ja selle tulemusena läheb suur osa toitewäärtusest kaduma. On haigusi, milles inimene on ise süüdi ebaõige toiduainete käsituse ja koostamise tõttu. Nüüd on tarwis teha kindlaks põhjused ja kõrvaldada need.

Kuua aega ujuti, et toit peab sisaldama peale walgu (walfaine), süsikutu ja raswade weel ainult wett ja sooli, et organism hoüda terve ja elujõuline. Katsetamisel on siiski selgunud, et on wõimatu looma toita puhtakujuliste toiteainetega. Kui aga lisati wäike hulg loomulikke toiduaineid nagu piima, siis wõis katsealune loom kasvada ja kosuda. Kunstlikel ainetel puudub niijäis teatav „midagi“, mis on eluks tingimata tarwilik. Täpne uurimine ja teatavate haiguste kindlakstegemine inimeste ja loomade juures on näidanud, et loomulikes toiduainetes on wäikestel hulgal teatavat ainet, mille

keemiline koosseis enamasti ei ole weel küllalt teada, mis aega on ainult wõimalik täiuslikuks toitluseks. Neid aineid on hakatud nimetama witamiinideks (wita — elu) ja tähistama juurte tähtsudega nagu A, B, C, D, E jne.

Teatavaks maakohtades Aasias, kus riis on paljudele inimestele peaaegu ainjaks toiduaineks, tekkiis moodsa toitluswiiji tarwitusewõtmise järelle n.-n. beri-beri-taud, mis mõjub närwile ja liikumine on takistatud, esinewad krambid ja keha temperatuur langeb. Põhjusteks oli, et wõeti tar-

TUULELAPS

*Tuulelaps jäi toa taha;
Nuttis, kaebas, istus maha.
Vaeneke, mis tal küll häda —
Trööstida vast tuleb teda!*

*Vennad-õed ära läksid,
Tema süa maha jätsid;
Ei ta näinud kuhu poole,
Nüüd tal ükski õudne, kole.*

*Tuulelapsest hakkas hale:
Pisaratest märg ta pale;
Sõrmed külmast võetud tal;
Nägu härmast päris hall.*

*Lähen õige kutsun tuppä, —
Ema käest ma sain ka luba —
Võtan omal' mängukanniks,
Hüüan teda väikseks Anniks.*

*Jooksin ruttu toa taha.
Tuulelast ma tahtsin näha:
Temal vaesel külma ju väljas,
Küllap on ka päris näljas!*

*Kui ma jõudsin tema juure,
Rääkisin tal' plaani suure:
Et ta olgu üsna hea,
Tulgu tuppä õige pea.*

*Kui ta seda juttu kuulis,
Suuril silmil mind ta uuris.
Ja süs naerdes ära lippas;
Vilistas ja eemalt viipas.*

*Tuulelaps ei olnud hädas,
Mind vaid ninapidi vedas.
„Vaata, kus kelm, sa petsid mind!
Kes veel uskuda võib sind!“*

V. P.

witusele poleeritud riis, j. t. riisil on looritud ära kollane kest ning jäänud järele walge tuum. Witamiin, mis sääraste haigestumise ära hoiab (B-witamiin), leidub terade kestades (kliides), pärmis, munarebus ja peaaegu igas wärskes keeduwiljas, puuwiljas ja üldse peaaegu kõigis loomulikkudes toiduainetes. Pärmist valmistatud ekstrakti toimel kaowad haigusnähted õige pea. Hollandi arst dr. Eijtmann avastas esimesena beri-beri-haiguse ja mõitles eduga selle vastu toitluse muutmisega. Teda võib nimetada moodsa toitlusteaduse teerajajaks, ja tema on tänuväärne, sest et ta oma uurimustega on palju awastanud.

B-witamiin häwib 100° kuumuses, niisiis keetmisel. Ta puudub üldse lihas, kalas, saias, konserwides.

Skorbuut, haigus, mis nõudnud arwutult ohwreid, on põhjustatud teatava witamiini, nimelt C-witamiini puudumisest. Skorbuut awaldub werdumises (wereplottid) nahaaluses ja liigestes, igemete paistetuses jne. ja lõpeb surmaga, kui ei saa abi õigel ajal. On tehtud katseid merefigadega. Kui neid sööta ainult terawiljaga, ilma aiawilja lisandita, siis nad surewad umbes kuu aja pärast skorbuudi tagajärjel. Kui aga terawiljale lisandada tooreid porgandeid, siis võivad merehead elada weata. Kui aga wärskete porgandite asemel antakse keedetuid, siis haigestuvad nad ja surewad skorbuudist. Keetmine ja kuivatamine häwitab C-witamiini. Smiku toitmine keedetud või steriliseeritud piimaga põhjustab skorbuudi. C-witamiini leidub rohkesti rohelistes taimesojades (spinat, salat, kapsas), tomatites, sidrunites, apelsinides, wärskes toores lihas jne.

Nelmandaks nimetame A-witamiini. Seda leidub wärwilistes loomulikkudes toiduainetes nagu tomatil, porgandil, spinatil, salatis jne.

Seda witamiini saavad taimesööjad loomad taimede näol, ja mida nad ei tarwita ära, see sadestub koos raswaga ja on leida iseäranis imetajate loomade piimaraswas. Ka munakollases leidub A-witamiini, ja eriti suurel hulgal leiame seda kalamaffaõlil. Ta kannatab wälja kõrgemat temperatuuri. A-witamiini mõju on: edendab kasvamist, võimaldab wäga hädaohtliku silmahaiguse — xerophthalia — eest hoidumist jne. Tema puudumine nõrgestab teha vastupanujõudu nakatavate haiguste ja limanahaiguste vastu. Kewadel haigestutakse kergesti kriipist, kuna sel aasta-ajal süüakse wähe A-witamiini sisaldavaid toiduaineid.

D-witamiini leidub koos A-witamiiniga rikkalikul hulgal kalamaffaõlil. (Kalamaffaõli soovitatakse wõtta siiski kolm korda päewas, igakord supilusikatäis. Saada apteekidest.) D-witamiin

tekitab ihunahas päikese käes. Ta foodustab lubja-ainewahetust ja hoiab ära rahitiise (inglise haiguse). (Seepärast rahitiisiga lapsed wiia päikese kätte!).

Loon tabeli witamiinide sisaldatusest, kusjuures rohkesti määrin rististestega.

	A	B	C	D
Liha, toores	+	(+)	++	
Liha, keedetud	+	—	(+)	
Munakollane	+++	++	0	+
Piim, rööst	++	+	+	+
Suust	++(+)	+	+	+
Wõi	+++	0	0	++
Kalamaffaõli	++++	0	0	++++
Koor	+++	+	(+)	+
Õunad		+(+)	+	
Waarilad	?	?	+++	
Maasilad			++	
Tomatid	+++	++	+++	
Porgandid	++(+)	++	++	
Salat	+++	++	+++	+
Spinat	++(+)	++	?	
Sibul	0	+(+)	++	
Kurl	?	+	?	
Kaalifas		++	++	
Pärm	0	++++	0	+

On olemas weel palju teisi witamiine, kuid ülalnimetatud on seni kõige rohkem tuntud ja uuritud. Ühe või teise witamiini täieline puudumine annab põhjuse rasketele haigestumistele. Puudulik witamiinide saamine põhjustab kergemaid häireid. Seda tuleb arwesse wõtta ka laste juures.

Mida kunstlikumaks muudetakse toit, seda suuremasse hädaohtu satuvad witamiinid häwimiseks. Seepärast peame oma toidu sööma nii loomulikus olekus kui iganes võimalik.

Tänapäew on olemas toitlusuuendus, mis seisab toortoidus. Tarwitatakse toorest aiawilja ja salatit, toorest puuwilja, pähkleid jne. Toorest süües witamiinid ei lähe kaduma. Meie kliimas, eriti talwel ja kewadel, on wäga kulukas ja raske elada ainult toortoidust, sest tarwitatavate puuwiljade ja aiawiljade saamine teeb raskust. Aga liigandina peabime küll igapäew läbi aasta tarvitama toortoitu. Näiteks riimitud porgandid, võib olla sidrunimahhaga, maitseb suurepäraselt, ja seda võib tarwitada salatina.

Rasutagem aga eeskõige suwe ja sügist, et koguada jõu ja terwise tagawara. Söögem toorest puuwilja, nagu seda loodus meile annab, ja loobugem kauase keetmise, küpsetamise, praadimise teel witamiini-waese toidu valmistamisest!

M. H.

„Meie Aeg“ ilmub kord kuus. Toimetus ja talitus Tallinnas, Merepuiestee 14-a. Tel. 309-41. Vastutav toimetaja: M. Bärengrub. Abitoimetaja: H. Pilt. S. P. Adv. K. Eesti Liidu väljaanne. Hind: aastaks 2 krooni, poolaastaks 1 kroon 10 senti, üksiknumber 20 senti. Tellimine kõigist postiasutustest.